

ZİYA OSMAN SABA’NIN SANAT HAYATI VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE GENEL BİR İNCELEME*

*Necmi AYTAN***

*Mehmet Veysi BAŞDAŞ****

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Ziya Osman Saba'nın edebiyatımızdaki yerini tespit etmek ve şiirlerini tema ve dönem olarak değerlendirerek incelemektir. Araştırma nitel bir çalışma olup doküman incelemesi modeliyle bilgilere ulaşılmıştır. Şair, “Yedi Meşale“ topluluğundayken yazdığı şiirlerinden ziyade son dönem şiirleriyle bilinmektedir. Alanyazın incelendiğinde, Ziya Osman Saba'nın şiirleri üzerine genel ifadelerden öteye gitmeyen yorumlar haricinde, yapılmış çalışmalar sınırlıdır. Buradan hareketle şairin hayatı, eserleri ve şiirleri üzerine bir inceleme yapılmaya çalışılmıştır. Şair'in şiirleri, kronolojik ve tema bakımından incelendiğinde istisna şiirler dışında birçoğunun şairin hayatındaki değişmelerle örtüştüğü sonucuna varılmıştır. Şairin; asıl şahsiyeti teşekkül etmeden önce yazdığı, taklit, özentî dönemi ürünleri olan ilk gençlik şiirlerinde, annesini kaybeden ve babasıyla da yolları ayrılan şairin hayata aşırı bir karamsarlıkla baktığı görülmektedir. 1927-1931 yılları arasında yazılan 33 şiirin 19 tanesinde melânkolik bir hava bulunmaktadır. Ölüm ve tabiatla ilgili yazılan 5'er şiirde de çoğunlukla karamsar bir bakış açısı görmek mümkündür. “Diğer Şiirleri” başlığı altında incelenen 4 şiirden; ikisinde aşk, birinde geçmişe özlem, diğerinde ise daha farklı bir tema işlenmiştir. 1932-1942 yılları arasında yazılan ve geçiş dönemi olarak adlandırılan bu dönemdeki 52 şiir, şairin kendi kişiliğini bulma dönemi, yani geçiş sürecinin ürünleri denebilir. Bu şiirlerin çoğunda şairin hâlihazırdan memnun olmadığını görüyoruz. Nitekim 12 şiirde geçmişe özlem, 4 şiirde hayattan şikâyet, 8 şiirde melânkolik, 12 şiirde de ölüm teması işlenmiştir. Ayrıca bunlardan farklı olarak 6'şar şiirde ev ve aile ile birlikte yaşam sevgisi temaları kullanılmıştır. Ev ve aile ile ilgili yazılan 6 şiirden de şairin ev hayaliyle yaşadığını ve mutlu bir aile özlemi içinde bulunduğunu görmek mümkündür. Daha sonraki dönemde bu tema daha ağırlıklı işlenmiştir. Olgunluk dönemi şiirlerinde şairin kendi kişiliğini bulduğunu ve olgun ürünler verdiği görülmektedir. Ziya Osman Saba'nın bu şiirleri onun gerçek şiir dünyasını yansıtmaktadır. Aile saadetine erişen şair bu dönemde “ev ve aile ile ilgili 11 şiir yazmıştır. Bu şiirlerden şairin evine

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Öğr. Gör. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi, El-mek: necmiaytan@sdu.edu.tr

*** Milli Eğitim, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, El-mek: mehmetveysibasdas@hotmail.com

ve ailesine çok düşkün olduğunu görmek mümkündür. Bu dönemde hâlihazırdan genellikle memnun olan şair, geçmişe özlem temasını geçen döneme göre yarıdan daha aza indirmiştir. Olgunluk döneminde ise sevgi temasının arttığı görülmektedir. 12 şiirde yaşam sevgisi ana tema olarak işlenmiştir. Diğer sevgi şiirlerinde; 2 tanesinde insan sevgisi, diğerlerinde ise; çocuk sevgisi, arkadaş sevgisi, İstanbul sevgisi, deniz sevgisi olmak üzere 7 sevgi şiiri bulunmaktadır. Bu anlamda Şair'in şiirleri; Gençlik Dönemi, Geçiş Dönemi ve Olgunluk Dönemi Şiirleri olmak üzere üç döneme ayrılabilir. Şair, Cumhuriyet döneminde 1927-1957 yılları arasında sade ve yalın bir dille şiirler yazmış, Ahmet Haşim, Necip Fazıl, Cahit Sıtkı, Orhan Veli gibi şairlerden etkilenmesine rağmen "kendi" kalmasını bilmiş ve edebiyat dünyasında yerini almıştır.

Anahtar Kelimeler: Ziya Osman Saba, edebiyat, sanat, şiir, tahlil

AN OVERALL REVIEW ON ZIYA OSMAN SABA'S ART LIFE AND POETRY

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Ziya Osman Saba was well known from the year his poems began publishing to his death(1927-1957) but after his dead, especially today, It is obvious that Ziya Osman Saba's only beena poet who isconsiderable for literature researchers. Moreover, the poet, is known forrather recent written poems than poems which he wrote in "Seven Torch" group. It was revealed that he did not use some of his poems in which he wrote in Servet-iFünün (1927-1928), also in Yedi Meşale (1928) andin Meşale (1928)in his special book he published. In this study Osman Ziya's poems were mentioned on the grounds that reflect the history of world literature, and this is the first youth and inexperience poetry to take the literary anthology. .Hence the poet's life, works on a general review and poems has decided to carry out. All poems of the poet have been provided under study published in assets and has seen 129 poemswere found here. Thenwhen Ziya Osman Saba books and articles were analyzed it has been determined that there are some poems which are not available in allhispoems

Ziya Osman Saba's poetry, initially has emerged in a pessimism of focusing on fancyand image in the effect of Servet-i Funun literature. In 1927, in the magazine of Servet-i F unun "Sönen Gözler" Osman Ziya Saba started his poetic life with his poetry Ziya Osman Saba's first poems published in this journal. Later, in 1928, joined the Yedi Meşaleciler' and prepared a book in partnership with the friends which is called "Yedi Meşale" his five poems were published in the book. Again in 1928 in the journal Meş'ale his seven poems were published. In the 1929-1931 years his several poems were published in Milliyet's literature page. Ziya Osman Saba was famous with these mentioned poems above, but he did not use many of these poems in his prepared book. Even during this period he revised some of his poemsagain in subsequent years by changingsome verses heneeded to publish some of

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

them from the beginning. During these years in poetry, both in 1918, he lost his mother and as well as the separation of the road with his father because of the gloomy atmosphere created by Servet-i Fünuna melancholy air is shown.

The Purpose

The aim of this study was to determine the location of Ziya Osman Saba in our literature and is to examine and evaluate poetry as the theme and period. The Poet is known for poems which he wrote recent period rather than the poems he wrote in the group "Yedi Meşale". When the literature was examined, Ziya Osman Saba's poetry except interpretations that go beyond general statements on work is limited. Hence, it is intended to do a review of the poet's life, works and poems.

Method

The research is a qualitative study and the information was gathered through document analysis model. Ziya Osman Saba works which penned throughout his life and in the process of scanning the poet research studies related to the infrastructure of the work was created. Afterwards these data are coded and themed with individual codes of content analysis.

Results

Ziya Osman Saba's poems are divided into three periods, namely: Youth Period, Transition Period and Maturity Period. Of 33 poems written between the years 1927-1931 in 19 of them there is an air of melancholy. In 5 of these poems which are written about death and nature it is often possible to see the angle of the pessimistic outlook. Named as "Other Poems" poetry in 4 poems of two love is mentioned in one of nostalgia, a different theme is treated in the others. In this poem the poet; inner world seems to approach the life and nature in an impressionist point of view. Ziya Osman's "All poems" titled 33 poems 24 of the poems in this book is not seen. These ones were published in Servet-i Fünun literature page of Milliyet; in Meşale ve Yedi Meşale.

Written between the years 1932-1942 which can be called transition period 52 poems can be called the poet's search for his own personality period, and can be said that products of transition. In these poems a slight pessimism can be seen because of the poet's early year loss of his mother and his father, also fondly marriage in 1931 although there has been the sadness of the marriage because of her wife's illness. We can see that already in many of these poems the poet is not pleased. In fact, in 12 poems nostalgia, in 4 poems the complaint for life, in 8 poems melancholic, in 12 poems death themes are engraved. Moreover, unlike these in 6 poems home and family life with love poetry themes were used. Although in this period of melancholic poetry some written in verse reminds the youth period, a few poems here are usually bitter pessimism. Poet has captured the joy of living by that time when it was committed in the six poems of love. The common feature of this poem the poet is satisfied with his already life and optimistic about life. In 6 poems written about Home and family it is also possible to see that the poet's dream of a happy family lives and aspirations. Based on these poems it is also possible to define Ziya Osman Saba "a poet of home and

Turkish Studies

family". Also belong to this period, examined under 4 in poetry called "Other Poems"; Atatürk's death, nature, love, and nature themes asylum is processed.

In maturity period poems it is observed that the poet has found its own personality and given mature products. With the poet's access to the Family happiness, "he wrote 11 poems about home and family. From These poems we can see that the poet is fond of his family and house. Poet is generally satisfied with this period, in his poems nostalgia theme by less than half of the period to have been reduced to five. During this period Ziya Osman Saba, in his poems focused the themes of livelihood and poverty. In his poems he reflects life livelihood of many people who suffered during and around the same strapped poet, and tells their own struggles as well as middle-class people's livelihood. In this 11 poems he wrote there is no ideological direction. In 1950 both the progression of age and almost to collide with death by heart attack it can be understood that the poet wrote 17 poems about death in this period. In these poems, death is taken as an unavoidable reality of life a few exceptions of poems life is kept better than life. In 6 poems which are studied under Melancholic poetry, except for a few different poems, feeling increasingly nearing the end of his advancing age and life of the poet's sadness outweigh. It can be seen that in the maturity period love theme has increased. In the 12 poems Love of life was processed as the main theme. It is possible to see the poet tightly connected to the life because of the happy family and due to the heart attack. In this poem the poet is almost bound to life with love and passion. There are 7 love poems including, 2 of them people love, in the others; children love, love of friends, love of Istanbul, sea of love.

The Result

In this study, it was tried to make an examination of Works poems and life of Ziya Osman Saba. When the poet's poems were observed as chronological and themes, out of exceptions many of the poems coincide with changes in the life of the poet. In this sense the poet's poems can be divided into three periods namely, Youth Period, the Transition Period and Maturity Poetry.

While assessing the youth poetry it was seen that these poems do not reflect his real art world. Generally in poems written between the years 1932-1942 show that instead of overall dark atmosphere in youth poetry different feelings can be seen.

Written between the years 1932-1942 and called the transition period poetry, the period of the poet's search for his own personality, that could be called the product of the transition process. Most of the poems in the book of "Sabil and Pigeons" are in this period. In these poems, the poet's early ages losing of his mother and his father, also although fondly marriage in 1931 there has been a slight pessimism created by the sadness of the marriage because of her wife's illness. With most of these poems it is understood that the poet is not satisfied with his life.

Maturity period is observed that the poet's poetry has found its own personality and give mature products. In this poems it can be seen that the poet is fond of his home and family. In this period Ziya Osman

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Saba has focused on the themes of livelihood and poverty as previously he did not progress. The poet who has suffered life livelihood and also seen of many people who suffered around him so he wants to reflect both his own struggles as well as middle-class people's livelihood in his poems.

Key Words: Ziya Osman Saba, literature, art, poetry, analysis

Giriş

Şiirler yayınlamaya başladığı yıllardan ölümüne kadar geçen zaman içinde (1927-1957) çok tanınan ancak öldükten sonra, özellikle günümüzde, unutulmaya yüz tutan Ziya Osman Saba'nın, sadece edebiyat araştırmacılarının hatırında kalan bir şair durumuna düştüğü görülmüştür. Üstelik Şair, "Yedi Meşale" topluluğundayken yazdığı şiirlerinden ziyade son dönem şiirleriyle bilinmektedir. Gerek Servet-i Fünun'da (1927-1928), gerek Yedi Meşale'de (1928) gerekse Meşale dergisinde (1928) yayınladığı şiirlerin büyük bir çoğunluğunu daha sonra hazırladığı kitaplarına almadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla Servet-i Fünun şairlerinin etkisiyle yazılan bu ilk gençlik şiirlerini edebiyat araştırmacıları haricinde pek bilenin olmadığı anlaşılmıştır.

Ziya Osman'ın şiir dünyasını yansıtmadığı gerekçesiyle edebiyat tarihlerine ve edebiyat antolojilerine girmeyen bu ilk gençlik ve acemilik dönemi şiirlerine bu çalışmada değinilmeye çalışılmıştır. Ziya Osman Saba'nın şiirleri üzerine genel ifadelerden öteye gitmeyen yorumlar haricinde ciddi bir araştırmanın yapılmadığı görülmektedir. Buradan hareketle şairin hayatı, eserleri ve şiirleri üzerine genel bir inceleme yapılmasına karar verilmiştir. Çalışma kapsamında şairin Varlık'ta yayımlanan bütün şiirleri temin edilmiş ve burada 129 şiirin bulunduğu görülmüştür. Daha sonra Ziya Osman Saba ile ilgili kitap ve makaleleri incelendiğinde şairin eldeki Bütün Şiirleri'ne girmeyen şiirlerinin de olduğu tespit edilmiştir.

Cumhuriyet devri Türk şiirinde oluşan ilk edebî topluluğun adı "Yedi Meş'ale" dir. Muammer Lütfi Bahşi, Sabri Esat Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır, Vasfi Mahir Kocatürk, Cevdet Kudret Solak, Ziya Osman Saba ve hikâyecisi Kenan Hulusi Koray tarafından ortak çıkarılan kitaba "Yedi Meş'ale" adını verdikleri için kendileri de "Yedi Meş'aleciler" adıyla anılmaktadır. Servet-i Fünun'da buluşmuş ve tanışmış olan bu yedi arkadaş adına kitabı Yaşar Nabi çıkarmıştır. 1928 yılında yayımlanan bu kitabın büyük ilgi gördüğü anlaşılmıştır¹. "Yedi Meş'ale topluluğu Cumhuriyet'in ilk yıllarında (1928-1933) dikkatleri üzerinde toplayan bir edebî aksiyonu sergiler" (Tuncer, 1998, s.1). Ziya Osman Saba, "Yedi Meş'ale" hakkında şunları ifade etmektedir:

"1928 senesinde Galatasaray'dan arkadaşım Yaşar Nabi ve diğer arkadaşlarla birlikte "Yedi Meş'ale" kuruldu. O sırada grubun kurucuları Servet-i Fünun'da yazıyorlardı. Sabri Esat ve diğerleri bu şiirlerini bir kitapta toplamayı düşündüler. Ve Galatasaray'dan Yaşar Nabi vasıtasıyla bana da girmek isteyip istemediğimi sordular. Kitap müşterek parayla bastırıldı: 1928. Kitabın adı üzerinde epeyce münakaşalar olmuştu. Cevdet Kudret "Yedi Kollu Şamdan" adını teklif etmişti. O zamanlar Reşit Süreyya da bizimle ilgileniyordu. O "Yedi Güneş"i teklif etti. Hatırimda yanlış kalmadıysa "Yedi Meş'ale" adını Sabri Esat ileri sürdü ve bu isim kabul edildi."

"Yedi Meş'ale" çıktıktan sonra, Sabri Esad'ın Kadıköy'deki, Yaşar Nabi'nin Şehzadebaşı'ndaki evinde toplantılara devam edilmiştir. Kitabın o dönemde çok ilgi uyandırdığı görülmektedir. Faruk Nâfiz, Kâzım Nâmi, Abdullah Cevdet bu kitapta yazılar yazmışlardır. Kitabın uyandırdığı alâkayı gördükten sonra bir edebî mecmua çıkarmak isteyen Yusuf Ziya (Ortaç), Sabri

¹ Bu bilgiler Hüseyin Tuncer'in "Yedi Meşaleciler" adlı kitabından faydalanarak hazırlanmıştır. Daha geniş bilgi için bu esere başvurulabilir.

Esat vasıtasıyla herkesin “Meşale” isimli bir dergi etrafında toplanmalarını teklif ettiği anlaşılmaktadır. Yusuf Ziya, mecmuanın satışı bakımından Ahmet Haşim’i de başa getirmiştir. Meşale 8-9 sayı kadar çıkmış daha sonra da yeni harflerin kabulünden sonra kapanmıştır. (Yedi Meş’ale’nin Muammer Lütfü’sü bu Meşale dergisine alınmamıştır).

Mecmuanın kapanmasından sonra şairler imkân bulduğu yerde yazmağa başlamıştır. Sabri Esat Avrupa’ya tahsile gitmiş, Yaşar Nabi askere alınmıştır. Vasfi Mahir’in de Mülkiye’yi bitirip maarife girdiği anlaşılmaktadır.” (Önger, 1970, s.10-11) “Meş’ale” dergisinin ilk sayısında “Yedi Meş’aleciler” adlı yazısıyla bu topluluğu tanıtan Ahmet Haşim şunları söyler:

“Şair kaleminden ziyade sanki ressam fırçasıyla çalışan bu gençlerde, his ve muhayyileden ziyade gözüün rü’yet kabiliyeti yeni bir hususiyet teşkil ediyor.” (Tuncer, 1998, s.3). Daha açık ifadeyle “Yedi Meşaleciler iç dünyalarına, eşyaya, hayata ve olaylara empresyonist (izlenimci) bir ressam gözüyle bakmışlardır” (Tuncer, 1998, s.3). denebilir. Servet-i Fünun ve Fecri Âticiler’in etkisiyle, sanat sanat içindir anlayışıyla eserler veren Yedi Meş’aleciler, gerçekçi ve memleketçi edebiyata karşı çıkmışlardır. Canlılık, samimiyet ve daima yenilik ilkesini benimsemişlerdir (Tuncer, 1998, s.4).

Ziya Osman Saba’nın ilk dönem şiirlerinde Servet-i Fünun ve Fecri Âti şairlerinin oluşturdukları bol sıfatlı, tasvire ağırlık veren karamsar şiirlerinin etkisi görülmektedir. Bu anlamda Ahmet Haşim’in genç şairler üzerinde büyük bir etkisi olmuştur. Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ahmet Muhip Dıranas gibi şairler, Ahmet Haşim’in etkisiyle “memleket edebiyatı” yerine estetik değeri esas alan şiirler yazmaya başlamışlardır (Kaplan, 1998, s.531). Bu şairlerin sosyal şiirlerden çok ferdi şiirler yazdığı anlaşılmaktadır. Bu yıllarda yetişen genç şairlerin çoğunda Necip Fazıl, Ahmet Hamdi ve Ahmet Kutsi neslinin yoğun etkisi bulunmaktadır (Miyasoğlu, 1999, s.5). Bu anlamda Ziya Osman’nın da bu şairlerden etkilendiği anlaşılmaktadır.

“1935-40 yılları arasında, Orhan Veli ve arkadaşları ortaya çıkıp da yeni şiiri serbest tarzda temsil edinceye kadar, Cahit Sıtkı, Ahmet Muhip ve Fazıl Hüsnü gibi şairler, Necip Fazıl neslinin etkisinde şiirler yayınlamışlardır.” (Miyasoğlu, 1999, s.5). Özellikle 1940’lardan sonra Orhan Veli neslinin etkileri sıkça görülmeye başlanmış, nitekim Ziya Osman Saba’nın da 1940’lardan sonra serbest şiire yöneldiği görülmüş ve Nefes Almak kitabındaki şiirlerin çoğunu bu tarzda yazdığı anlaşılmıştır. Bu anlamda ilk olarak Cahit Sıtkı durakları kaldırarak heceyi biraz gevşetmiştir. Ardından da Orhan Veli nesli daha ileri giderek kendi içinde yeni bir gelenek vücuda getirerek heceyi tamamıyla bırakmıştır.” (Kaplan, 1998, s.532). Cahit Sıtkı ve Orhan Veli Servet-i Fünuncu’ların aksine halk dili ve halk edebiyatı üslubundan yararlanmışlardır (Kaplan, 1998, s.532). Yapılan bu yenilikler Ziya Osman Saba başta olmak üzere birçok şairi etkilemiş ve şiirimizin çehresini değiştirmiştir.

Hayatı ve Şahsiyeti²

Ziya Osman Mart 1910 yılında İstanbul’un Beşiktaş ilçesinde doğmuştur. Annesi, evkaf muhasebecisi Fuat Bey’in kızı Ayşe Tevhide Hanım, babası o zamanlar genç bir yüzbaşı olan Osman Bey’dir. Annesi ve babası ile birlikte mutlu bir çocukluk yaşarken 1918 yılında İspanyol nezlesine yakalanan annesini kaybetmiştir. Bunun üzerine babası ikinci kez evlenmiştir. Çocukluğunun en mutlu günlerinde annesini kaybeden ve babasıyla da yolları ayrılan Ziya Osman Saba’nın, teyzesinin himayesinde dokuz yaşındayken Galatasaray Lisesi’ne yatılı olarak verildiği anlaşılmıştır. İlk ve orta öğrenimini burada yapan şair, 1931’de mezun olmuştur. Ziya Osman Saba, burada öğrendiği Fransızcasıyla zamanla Fransız şairlerini okumaya başlamıştır. Liseyi bitirdiği yıl

² Bu bölümler, Mustafa Miyasoğlu’nun Ziya Osman Saba ve Hüseyin Tuncer’in Yedi Meşaleciler adlı kitabından faydalanarak hazırlanmıştır.

(1931), amcasının kızını Paris'e gezdirmeye götürürken, orada refakat ettiği sinir hastası genç kıza âşık olan Ziya Osman Saba, ailesinin bütün itirazlarına rağmen kuzeniyle evlenmiştir. Bu sırada babasını da kaybeden şair, böylece en yakınlarını yitirmiş olmanın acısını duymuştur.

Ziya Osman Saba, liseyi bitirdiği yıl (1931) evlenmeden az bir zaman önce İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydolur. Burada öğrenciyken evlenen şair bir yandan okurken diğer yandan da Cumhuriyet gazetesi muhasebe servisinde çalışmıştır. 1936'da Hukuk Fakültesi'ni bitiren Ziya Osman Saba, askerliğini İstanbul'da yapar ve 1938 yılında Emlâk Bankası'na girerek burada beş yıl kadar çalışmıştır. Eşi Nermin Hanım'ın hastalığı nedeniyle mutsuz bir evlilik yaşamıştır. Sık sık Bakırköy'de tedavi gören eşinden 1943 yılında ayrılmak zorunda kalır ve on iki yıl boyunca mutsuz bir evliliğin de etkisiyle karamsar şiirler yazmıştır. Eşinden ayrıldığı yıl 1943'te ilk şiir kitabı; "Sebil ve Güvercinler"i yayımlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı nedeniyle Karadeniz Boğazı Müstahkem Mevkii'nde ikinci kez bir buçuk yıl askere alınmıştır. 1944'te yeniden bankadaki görevine dönen Ziya Osman Saba, aynı yıl içinde, mesai arkadaşlarından Rezzan Öney Hanım'la evlenmiştir. Bu evlilikten Osman ve Orhan adlarında iki erkek çocukları olur. Bu arada banka onu Ankara'ya tayin eder; ancak bir türlü Ankara'ya alışamayan Ziya Osman Saba, 1945'te memuriyetinden istifa ederek yeniden İstanbul'a dönmüştür. 1945-1950 yılları arasında İstanbul'da Millî Eğitim Basımevi Tashih Bürosu Şefi olarak çalışan Ziya Osman Saba, 1950 yılında kalp krizi geçirmiş ve işinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu tarihten sonra ölünceye kadar evinden çıkmadan Varlık Yayınevi'nin işleriyle uğraşmış ve geçimini buradan temin etmeye çalışmıştır.

Çocukluğunda, genç yaşta annesinin ölümü ve baba ayrılığından sonra, ilk eşinin hasta olmasından dolayı Ziya Osman Saba, çok duygulu ve kırılgan bir karaktere sahip olmuştur. O'nun bu hassas yapısı kalbinden rahatsızlanmasına sebep olmuştur. 1950'de geçirdiği kalp krizi sonucunda işinden ayrılan ve evinde çalışmak zorunda kalan şair 29 Ocak 1957'de tekrar geçirdiği bir kalp krizi sonucunda Kadıköy'deki evinde vefat etmiştir. 31 Ocak günü Şişli Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra, Eyüp Sultan'daki aile mezarlığına defnedilmiştir. Ziya Osman, uzun boylu, ince vücutlu, gür kaşlı, bıyıklı, güleç ve sevimli bir yüze sahip yakışıklı bir kişidir. Yakın dostlarının belirttiklerine göre sıkılgan ve ürkek birisidir. Temiz, kibar ve mütevazı bir kişiliği olan şair, ihtiras, telâş ve heyecandan uzaktır. Samimi ve duygusaldır. Sade, temizdir; gösterişten ve yapmacıktan hoşlanmaz. Evine ve ailesine bağlıdır. Günleri eviyle işyeri arasında gidip gelmekle geçmiştir. Evinde çocukları, kitapları ve çiçekleriyle meşgul olmuş, kalabalığı sevmemiştir. Mazbut bir hayat yaşayan şair, ermiş insanlar gibi kendi köşesine çekilir, kimseyi incitmez, basit ve sakin bir hayat sürmüştür." (Tuncer, 1998, s.172). Bu basit ve sakin hayat Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde ev teması olarak işlenmiştir. Mekân, edebî eserlerde sanatçıların ona yükledikleri anlamlara göre bir yer işgal eder. Eserlerin kahramanları arasındaki bir çatışmanın parçası olarak veya kişilerin dünyayı anlamlandırma biçimlerinin yansıması olarak değer kazanabilir. Modern dünyanın bireyselleymiş insanı için mekân, onun dış dünyanın tehlike ve yozlaşmalarından korunabildiği bir "sığınak" durumunda olduğu için, huzur ve saadetin sembolü olarak bir aidiyet duygusunun gelişmesine vesile olabilir. Fedai'ye (2009) göre mekân, iç ve dış unsurlarıyla, geçmişe dönük anılarla köprü sağlayıp yaşanan zamanın sıkıntılarını bireyi uzaklaştırıp onu geçmişin mutlu günlerine taşıyabilir. Böylece zamanıyla uzlaşamayan birey, eşyalar ve mekânlar, dolayısıyla onların oluşturduğu çağrışım alanı üzerinden ya çağına meydan okur ya da kendini hapsettiği mekânlarda ait olduğunu hissettiği geçmişe sığınmaktadır.

Conoğlu'na (2009) göre onun şiirlerinde evler, geçmişle, tarihiyle ve bütün yaşama biçimiyle kendisini göstermiştir. Şair, evler aracılığıyla geçmişi ve bugünü anlamlandırırken, diğer taraftan da içinde yaşadığı modern zamanlarda hayata tutunabilmek için gerekli olan gücü eski zamanların insana huzur veren ev hayatından toparlamaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Şair, eve o kadar önem verir ki yıllar önce oturduğu bir eve şiir yazmaktan kendini alamaz. Burada önemli

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

olan dört duvarlı bir yapı değil; evin taşıdığı manevi değerdir. Zira bu ev, onun eşiyle bir aşk yuvasına dönüşen, çocuklarının doğumuna sahne olan bir yerdir. Şair için bu ev temsilinde bütün evlerin sadece olumlu değerleri çağrıştırması dikkate değerdir. Çünkü şiirde de görüleceği üzere şairin evlerinde olumsuz hiçbir şeye, hiçbir kişiye yer yoktur. Bu durum da şairin küçük yaşta evinden ayrılmasının etkisi olarak yorumlanabilir. Tek'e (2013) göre ise Ziya Osman'ın şiirlerinde evin zamansal açıdan geçmiş, güncel ve gelecek anlamları da bulunmaktadır. Bunlar ayrı ayrı olduğu gibi bir şiirde iç içe de geçmiş olabilir. Böylece ev, öznel bir zaman özelliği taşımaktadır. Duygu değeri olarak da hem çocukluğu hem ilk evliliği hem de ikinci evliliği müddetince evin onun için anlamı değişmez ve ev-oda mutluluk, birliktelik, korunma, güven, huzur, aile gibi değerlerle bütünleştiği görülmüştür. Böylece şairin yaşadığı zamanın eserlerine yansımaları görülmüştür.

Sanat Hayatı

Ziya Osman'ın ilk sanat çalışmaları annesinin ölümü üzerine yazdığı nesirle başlamaktadır. Gerek bunları gerekse diğer yazılarını “Hissiyatlarım” başlıklı bir defterde topladıktan sonra romanlara özenerek hepsini yakmıştır. Küçük yaşlarda başlayan okuma yazma merakı onda şairliğe karşı alâka uyandırmıştır (Varlık, 1951, s.7). İlk şiiri, Ocak 1927'de “Sönen Gözler” başlığı ve Ziya imzasıyla Servet-i Fünun dergisinde yayımlanır. “Yedi Meşale” gurubuna katılınca kadar (1928) Türk ve Fransız şairlerini okumuş ve özellikle simbolist şairlere ilgisi fazla olmuştur. İlk şiirleri 1927-1928 yılları arasında Servet-i Fünun'da yayınlanmıştır. Galatasaray'dan tanıdığı Yaşar Nabi vasıtasıyla 1928'de “Yedi Meşaleciler” e katılmıştır. Yedi Meşale adlı kitapta beş, Meş'ale dergisinde sekiz şiiri yayınlanmıştır (1928) (Tuncer, 1998, s.173).

“Meş'ale kapandıktan sonra, Ziya Osman'ın şiir ve yazıları “Servet-i Fünun” (1937, 1940, 1944), “Milliyet” -edebiyat sayfasında- (1929-1931), “Akademi” –Galatasaray Lisesi'nin çıkardığı dergi- (1931) “Varlık” (1933-1957), “Ağaç” (1936), “Yücel”, “Gündüz” (1937, 1938, 1940, 1941, 1942, 1944, 1946), “Yedi Tepe” (1952) ve “Hisar”da (1952) çıkmıştır. Miyasoğlu'na (1999) göre, Ziya Osman Saba'nın 168 şiiri, 15 hikâyesi, 35 yazısı ile 11 anket ve mülakatı bulunmaktadır.” (Miyasoğlu, 1999, s.7).

Eserleri³

Ziya Osman Saba'nın sağlığında yayınlanmış, bir tanesi yedi arkadaşıyla ortak, dört kitabı bulunmaktadır. Bu kitaplardan ikisi de öldükten sonra kitaplaşmıştır. Toplamda altı kitabı vardır.

1. Yedi Meş'ale, 1928. Eski harflerle yayınlanmıştır. Galatasaray Lisesi'nde talebeyken yazdığı şiirlerden beş tanesini bu ortak kitaba almıştır: Sebil ve Güvercinler, Yarasalar, Uyku, Boğulan Çocuklar, Gece ve Köpekler.

2. Sebil ve Güvercinler, 1943. ABC Kitabevi'nde basılan ve şairin ilk eşinden ayrıldığı yıl, askere gitmeden önce yayınlanan bu kitapta, o güne kadar yazılmış şiirlerden yapılmış bir seçme yer almaktadır. Buradaki şiirlerin birçoğu daha sonra basılan “Geçen Zaman”a da alınmıştır.

3. Geçen Zaman, 1947. Bu kitapta şairin 1928-1946 yılları arasında yazdığı şiirlerden yapılmış bir seçme yer almaktadır. 1947, 1957, 1961, 1974 baskıları vardır. Buradaki şiirlerin çoğu hece vezni ile yazılmıştır. Bütün baskıları Varlık Yayınları'ndan çıkmıştır. Kitabın son baskısı “Bütün Şiirleri” başlığı altında Nefes Almak'la birleştirilerek yayınlanmıştır. Sonraki baskılar da bu şekilde yayınlanmıştır.

4. Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi, 1952. Bu kitapta dokuz hikâye yer almaktadır. Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi, Babamın Elbisesi, Bıraktığım İstanbul, Bebek, Okumak, O Sokak,

³ Bu bilgiler, Mustafa Miyasoğlu'nun Ziya Osman Saba adlı kitabından özetlenmiştir. S.14-15.

Neveser, Bir Kurban Bayramı Hikâyesi, O Mahalle. Bu hikâyelerin hepsi şairin ikinci evliliğinden sonra 1944-1950 yılları arasında yazılıp yayımlanmıştır.

5. Nefes Almak, 1957. Bu kitapta birkaç şiiri dışında, şairin 1947-1957 yılları arasında yazdığı şiirler yer almaktadır. Şairin hazırladığı dosya, ölümünden sonra eşi tarafından vasiyetine uyularak Varlık Yayınevi'ne verilmiş ve burada basılmıştır. Kitabın ikinci baskısı 1962'de yapılmıştır. Üçüncü baskı, "Bütün Şiirleri: 1928-1957" alt başlığıyla ve Geçen Zaman'la birleştirilerek yayımlanmıştır (1974). Nefes Almak'taki şiirlerin çoğu serbest tarzda yazılmıştır.

6. Değişen İstanbul, 1959. Şairin ölümünden iki yıl sonra yayımlanan bu kitapta altı hikâye bulunmaktadır. Ev, Misafirlikler, Yaz Gezintileri, Kış Gezintileri, O Sınıf, O Banka. Kitabın sonunda da şairin ölümünden sonra hakkında yazılanlardan seçmeler yer almaktadır. Bu altı hikâye 1954-1957 yılları arasında yazılmıştır. İki hikâye kitabıyla Ziya Osman Saba hakkında yazılanlardan seçmeler, üç ayrı bölüm halinde 1992 yılında bir kitapta toplanarak Varlık'ta basılmıştır.

Hazırladığı Kitaplar ve Öteki Yazıları⁴

a- Ziya'ya Mektuplar ve Cahit'le Günlerimiz: Ziya Osman, Galatasaray Lisesi'nde tanıştığı Yaşar Nabi vasıtasıyla 1928 yılında "Yedi Meş'ale" grubuna katılmıştır. Galatasaray Lisesi'nde bir yıl sınıfta kalınca Cahit Sıtkı ile sınıf ve sıra arkadaşı olmuştur. İki şair arasında uzun süren dostluk, edebiyatımıza "Ziya'ya Mektuplar" adlı şaheseri kazandırmıştır. Cahit Sıtkı'nın kendisine gönderdiği mektuplardan oluşan bu kitapta Ziya Osman'ın 40 sayfalık "Cahit'le Günlerimiz" başlıklı uzun bir yazısı bulunmaktadır. Kitaptaki mektuplar 1930-1946 tarihleri arasında yazılmıştır. Her iki şairin sanat anlayışı bakımından çok önemli olan bu eser iki şairin de ölümünden sonra 1957'de Varlık'ta yayımlanmıştır. Uzun bir aradan sonra 2001'de yapılan ikinci baskısı yine Varlık Yayınları'ndan çıkmıştır.

b- Abdülhak Şinasi Hisar'ın Notlarının Derlenmesi: Bir Abdülhak Şinasi Hisar hayranı olan Ziya Osman Saba, O'nun yazı ve kitaplarının derlenmesinde kendisiyle beraber çalışmıştır. İki dostun hazırladığı kitaplar 1950 sonrasında yayımlanmıştır.

c- Germinie Lacerteux Tercümesi: Goncourt Kardeşler'den dilimize 1949'da çevirdiği bu roman Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları'ndan çıkmıştır. Bu kitabın başında Goncourt Kardeşler'in hayat ve sanatları hakkında bilgiler verilmiş ve roman kısaca tanıtılmıştır. Bu vesileyle şair realizm ve natüralizm hakkındaki görüşlerini açıklama imkânı bulmuştur.

d- Tenkit ve Tanıtma Yazıları: Ziya Osman, çoğunlukla birer vazife duygusu ve dergi çıkaran arkadaşlarının ısrarıyla yazdığı kitap tanıtma yazılarında bir münekkitten çok bir tanıtıcı üslubunu benimsemiştir. Tespit edilebilen 35 yazısı içinde bilinen anlamda tenkit yazısı yok denecek kadar azdır. Bu yazılarda sadece sevdiği ve beğendiği eserleri konu edinmiştir.

Şiirlerinin Genel Özellikleri

Ziya Osman Saba'nın şiiri, başlangıçta Servet-i Fünun edebiyatının etkisi ile süslü ve tasvire ağırlık veren bir karamsarlıkta ortaya çıkmıştır (Miyasoğlu, 1999, s.8). 1927'de Servet-i Fünun dergisinde "Sönen Gözler" adlı şiiriyle şiir hayatına atılan Ziya Osman Saba'nın ilk şiirleri bu dergide yayımlanır. Daha sonra 1928'de Yedi Meş'aleciler'e katılır ve arkadaşlarıyla ortak olarak hazırlanan "Yedi Meş'ale" adlı kitapta beş şiiri çıkmıştır. Yine 1928'de Meş'ale dergisinde yedi şiiri yayımlanmıştır. 1929-1931 yıllarında da Milliyet'in edebiyat sayfasında birkaç şiiri basılır. Yukarıda bahsedilen yerlerde çıkan şiirleriyle zamanında meşhur olan Ziya Osman Saba, daha sonra hazırladığı kitaplara bu şiirlerinin çoğunu almamıştır. Hatta bu dönemde yazdığı bazı

⁴ Bu bölüm de Mustafa Miyasoğlu'nun Ziya Osman Saba adlı kitabından özetlenmiştir, s.16-18.

şiiirleri daha sonraki yıllarda tekrar gözden geçirip bazı mısralarını değiştirerek yeni baştan yayınlama ihtiyacı duymuştur. Bu yıllarda yazdığı şiiirlerde, gerek 1918’de kaybettiği annesinden ve babası ile yollarının ayrılmasından gerekse Servet-i Fünuncular’ın oluşturduğu karamsar atmosferden dolayı melânkolik bir hava görülmektedir.

Gençlik döneminde yazılan bu şiiirlerden “Sebil ve Güvercinler” adlı kitaba alınanlar için Mehmet Kaplan şiiirleri söyler: “1928’de yazdığı manzumelerde, şair, melânkolik, karanlık, hattâ trajiğe giden bir ruh hali taşıyor. Fantastik veya şarka ait dekorlar, karanlık sokaklar, sonbahar ve yağmur, bu şiiirlere bedbin bir hava veriyorlar. (...) 1929, 1930, 1931 yıllarında, aynı karanlık atmosfer, onu ezmekte devam eder.” (Kaplan, 1998, s.234-235). Mehmet Kaplan, sadece “Sebil ve Güvercinler” adlı kitapta bulunan şiiirleri inceleyerek bu yorumlarda bulunmuştur. Bu yıllarda yazılıp da Sebil ve Güvercinler’e alınmayan şiiirleri incelendiğinde de aynı karanlık atmosferle karşı karşıya kalıyoruz. Buradan yola çıkarak 1927, 1928, 1929, 1930 ve 1931 yıllarında yazılan şiiirleri “Şairin asıl şahsiyeti teşekkül etmeden önce yazdığı ilk gençlik şiiirleri” başlığı altında incelenmeye çalışılmıştır. Bu şiiirlerin Ziya Osman Saba’nın sanat dünyasını tam olarak yansıtmadığı anlaşılmıştır.

Ziya Osman Saba’nın, 1928-1931 arası tarihlerde yazılan şiiirlerde Kaplan (1998), melânkolik bir hava gördüğünü ifade etmiştir. Aynı makalesinde daha sonraki yıllarda yazılan şiiirler için de şiiirleri ifade etmektedir: “*Bu ruh halinin uzun müddet devam edemeyeceği kendiliğinden bellidir. Hâlihazır, insanoğlunu zehirleyince o, ya çocukluk hâtıralarına yahut geleceğin müphem ülkesine kaçar. Ziya Osman’ın da, 1932’den sonra, hâlihazırın tazyikinden kurtulmak için çocukluğa, geleceğe veya meçhul uzaklara seyahat ettiğini görüyoruz. Fakat hâtıralar, güzel olsa da, gizli bir ölüm havasıyla yüklü bulduklarından kalbe acı veriyorlar; onların bir ucu çocukluğa gidiyorsa, diğer ucu mezara varıyor. Bazen hâtıralar, ölümle aramıza gerilmiş bir köprü, belki altından, fakat sonu karanlığa dalan bir köprü olurlar. Ziya Osman, melânkolik bir mizaca sahip görüldüğünden tatlı tatlı hatırlamıyor bile...*” (Kaplan, 1998, s.235-236). Mehmet Kaplan, 1934,1935, 1936, 1937 yıllarında yazılmış şiiirlerden örnekler vererek görüşlerini desteklemektedir. Daha sonra yazılmış şiiirler için de şiiirleri ifade eder: “*1939’u, yine çocukluk hâtıraları, ölüm ürpermeleri ile geçiren şair, 1940’da tekrar hâlihazırın zevkine eriyor; hatta bu yıl yeni bir değişme oluyor: Şair, diğer insanların neşe ve ıstırabını da duymaya başlıyor.(...) Fakat bu sevme ve sevinme hissi, şairi hiçbir zaman bırakmayan ölüm duygusunu yine ortadan kaldıramıyor; âdeta, dünyayı, hâtıralarını, insanları, varlığı, ölmek üzere olan bir insan gibi seviyor; her şeyi seviş ve her şeye veda hissi. (...) 1942’de, şairin şimdiye kadar duyduğu bütün temler, beraberce yürüyorlar.*” (Kaplan, 1998, s.238-239).

Kaplan, 1932-1942 arası şiiirleri kısaca bu şekilde değerlendirdikten sonra 1943 yılına ait şiiirler için ise şiiirleri der: “*...1943’te, bu endişeli ve karışık hisler, yerine, tabiattan memnun, insanlardan memnun, hâlihazırdan memnun, nikbin bir kalbin sıcaklığı kaim olmuş gibidir.*” (Kaplan, 1998, s.239). 1932’den 1943 yılına kadar yazılmış şiiirleri kronolojik olarak incelediğinde Kaplan’ın yukarıdaki tespitlerinin doğru olduğu görülmektedir. Bu yıllar arasında yazılan şiiirlerde melânkolik bir hava sezilmesine rağmen, gençlik şiiirlerinde bulunan karanlık atmosferin fazla görülmediği anlaşılır. Bu şiiirlerde, şairin küçük yaştayken, kaybettiği annesinin ve 1931 yılında severek evlenmesine rağmen, eşinin ruh hastası olmasından dolayı geçirdiği mutsuz evliliğin izleri görülmektedir. Kısacası, bu yıllar arasında yazılan ve birbirinden farklı duyguların işlendiği bu şiiirleri “Geçiş Dönemi” başlığı altında incelemek gerekmektedir.

Ziya Osman Saba’nın gençlik şiiirlerini değerlendirirken bu şiiirlerin onun gerçek sanat dünyasını yansıtmadığı görülmektedir. 1932-1942 yılları arasında yazılan şiiirlerde de genel olarak gençlik şiiirlerindeki karanlık atmosfer yerine birbirinden farklı duyguların işlendiğini görülmektedir. Sebil ve Güvercinler’deki şiiirler; “...hem Ziya Osman’ın kendi biyografisinde

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

görülen değişime paralel düşen duyguları ve hem de şiir tekniğiyle ilgili telâkkisindeki değişime işaret eden farklılıkları yansıtmaktadır. O bakımdan da sanat hayatının bu kitaptan sonrası üzerinde konuşulması daha yerinde olacaktır.” (Miyasoğlu, 1999, s.21). Miyasoğlu'na (1999) göre: Geçen Zaman (1947) adlı ikinci şiir kitabı, ilk kitabındaki şiirlere 1943'ten sonraki şiirlerin de ilavesiyle yayınlanmış ve Ziya Osman'ın şiir dünyasını ortaya koymuştur (Miyasoğlu, 1999, s.21). Bu açıdan bakıldığında Sebil ve Güvercinler'deki 1943 tarihli şiirleri olgunluk döneminin ilk ürünleri saymak gerekmektedir.⁵

Kaplan (1998), 1943 tarihli şiirlerin nikbin bir kalbin sıcaklığını yansıttığını ifade etmektedir. Ziya Osman Saba'nın bu tarihten itibaren yazılan şiirleri kronolojik olarak incelendiğinde bu şiirlerde gittikçe artan bir iyimserlik görülmektedir. İlk evliliğinin talihsizliğinden sonra mutlu bir ikinci evlilik yapan ve iki çocuk sahibi olan Ziya Osman Saba için artık mutlu bir dönem başlamıştır. Bu durum da tabii olarak şiirlerine yansımıştır. Önceleri sevdiklerine kavuşabilmek için ölmeyi arzu eden şair, artık “Beyaz Ev” umudunu gerçekleştirmiş ve “Patık Yap Kunduracı” demiştir. Sevdikleriyle “Ebedi bir sabah”ta buluşmaktan umudunu kesmez; ama artık “Mümkündür bütün mucizeler” demeye başlamıştır. Nişanlılıktan, mutlu evlilikten, ailece yaşadıkları Misakımilli Sokağı No:37'den de söz etmeyi ihmal etmemektedir. Önceleri şiirin adında bile “Yaşadım Artık Bitti” derken, bu mutluluktan sonra “Hayat Cümbüşü”nü seyretmeye koyulmuştur. Eskiden akşamlar ona bıkkınlık verir ve ölümü hatırlatırken, şimdi “Her Akşam Bu Odada” eşiyle “dereden tepeden konuşmanın” kıymetini anladığını ifade eder ve “çocuk uykusunu” seyretmenin önemini dile getirir...” (Miyasoğlu, 1999, s.24-25). Nefes Almak (1947-1957)'taki şiirlerde Ziya Osman Saba, yaşam sevgisi temasını daha çok kullanmıştır. 1950'de kalp krizi geçiren, ölümün soğuk yüzüyle karşı karşıya kalan ve yaşı gittikçe ilerleyen Ziya Osman Saba, artık eskisi gibi ölümü istemez olmuştur. Bu dönemde yazdığı ölüm temalı şiirlerin bir ikisi dışında hemen hepsinde ölümün karşısında yer almıştır. Bunun içindir ki hazırladığı kitaba “Nefes Almak” adını vermiştir. Nefes Almak ve Ekmek başlıklarından oluşan bu kitabın “Ekmek” adlı bölümünde daha çok geçim sıkıntısı ve fakirliğin insanlar üzerindeki etkisi anlatılmaktadır. 1943 öncesinde yazılan şiirlerde de Ziya Osman Saba'nın şiir dünyasını yansıtan bazı şiirler bulunmasına rağmen onun gerçek şiir dünyasını yansıtan şiirler 1943'ten ölümüne kadar geçen zaman içinde yazdığı şiirlerdir denebilir. En sevilen, en güzel ve en fazla tanınan şiirleri bu döneme aittir. Bu şiirler serbest tarzda yazılmış olup bu dönem şiirleri de “Olgunluk Dönemi” başlığıyla incelenmiştir.

Sonuç

Ziya Osman Saba (1910-1957), Galatasaray Lise'si talebesiyken şiire başlamış ve ilk şiirlerini 1927'de Servet-i Fünun'da yayımlamıştır. Daha sonra 1928'de Galatasaray Lisesi'nden arkadaşları vasıtasıyla “Yedi Meşale” gurubuna katılmış ve bu arkadaşları arasında ömrü boyunca şiire en sadık kalan şair kendisi olmuştur. Onun şiirleri kronolojik ve tema bakımından incelendiğinde istisna şiirler dışında çoğunun, şairin hayatındaki değişmelere paralellik oluşturduğu görülmektedir. Bu anlamda Ziya Osman Saba'nın şiirleri; Gençlik Dönemi, Geçiş Dönemi ve Olgunluk Dönemi Şiirleri olmak üzere üç döneme ayrılmaktadır.

Şairin; asıl şahsiyeti teşekkül etmeden önce yazdığı, taklit, özentî dönemi ürünleri olan ilk gençlik şiirlerinde, annesini kaybeden ve babasıyla da yolları ayrılan şairin hayata aşırı bir karamsarlıkla baktığı görülmektedir. Ayrıca bu aşırı karamsar şiirlerde, Servet-i Fünuncu şairlerin ve onların yolundan giden gençlerin karamsar şiirler yazma modasının payı olduğu da

⁵ 1940'lı yıllarda mutsuz bir evlilik içinde olan Ziya Osman 1941'den itibaren yeni bir yuvanın arayışı içerisine girer (Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya'ya Mektuplar, Varlık Yayınları, 2.b., İst., 2001, (24-29, 31, 35, 41-42, 46-48, 50-52 nolu mektuplar) 1942'de Rezzan Hanım'la daha fazla ilgilenmeye başlar ve onun için “Beyaz Ev” şiirini yazar. (31 no'lu mektup) Özellikle 1943'te evlenmeye karar verir (49.no'lu mektup) Bu aralarda şair, iyimser bir hava içerisine girmiştir. Bu ruh hali 1943'teki şiirlerine yansımıştır. 1944'te evlenen Ziya Osman için artık yeni ve mutlu bir hayat başlamıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

unutulmamalıdır. 1927-1931 yılları arasında yazılan 33 şiirin 19 tanesinde melânkolik bir hava bulunmaktadır. Ölüm ve tabiatla ilgili yazılan 5'er şiirde de çoğunlukla karamsar bir bakış açısı görmek mümkündür. “Diğer Şiirleri” başlığı altında incelenen 4 şiirden; ikisinde aşk, birinde geçmişe özlem, diğerinde ise daha farklı bir tema işlenmiştir. Bu şiirlerde şairin; iç dünyasına hayata ve tabiata izlenimci bir bakış açısıyla yaklaştığı görülmektedir. Ziya Osman Saba'nın elde bulunan “Bütün Şiirleri” başlıklı kitabında bu 33 şiirin 24 tanesi yoktur. Bunlar; Servet-i Fünun, Milliyet edebiyat sayfasında; Meşale ve Yedi Meşale’de yayımlanmıştır.

1932-1942 yılları arasında yazılan ve geçiş dönemi olarak adlandırılan bu dönemdeki 52 şiir, şairin kendi kişiliğini bulma dönemi, yani geçiş sürecinin ürünleri denebilir. “Sebil ve Güvercinler” adlı kitaptaki şiirlerin çoğu bu döneme girmektedir. Bu şiirlerde, şairin erken yaşlardayken kaybettiği anne ve babasının, ayrıca 1931’de seveerek evlenmesine rağmen eşinin rahatsızlığından dolayı mutsuzlukla geçen evliliğin oluşturduğu hafif bir karamsarlık görülmektedir. Birkaç istisna şiir dışında gençlik dönemindeki aşırı karamsarlık bu şiirlerde pek görülmemektedir. Bu şiirlerin çoğunda şairin hâlihazırdan memnun olmadığını görüyoruz. Nitekim 12 şiirde geçmişe özlem, 4 şiirde hayattan şikâyet, 8 şiirde melânkolik, 12 şiirde de ölüm teması işlenmiştir. Ayrıca bunlardan farklı olarak 6’şar şiirde ev ve aile ile birlikte yaşam sevgisi temaları kullanılmıştır. Yaşadığı sıkıntılı hayattan bunalan şair, sık sık çocukluğunun anneli babalı günlerine, mektepli yıllarına ve gençlik zamanlarına özlem duyar. Daha sonraki dönemde de aynı temayı sık sık işleyen Ziya Osman Saba; “bir çocukluk zamanı veya geçmiş zaman şairi” diye nitelendirilebilir. Hâlihazırdan memnun olmayan ve bazen hayattan şikâyet eden şair, yaşadığı sıkıntılı hayattan kurtulmak ve ölmüş yakınlarına kavuşmak için ölüme sığınır. Bir iki istisna dışında bu dönemde yazılan ölüm temalı şiirlerde şairin ölüme, Yunus Emre’ye has bir tavırla yaklaştığı görülmektedir. Bu dönemde yazılan melânkolik şiirlerde bir iki şiirde gençlik dönemini hatırlatan mısralar olsa da burada genelde buruk bir karamsarlık bulunmaktadır. Yaşam sevgisinin işlendiği 6 şiirden de anlaşıldığına göre şair zaman zaman yaşama sevincini yakalamıştır. Bu şiirlerin ortak özelliği şairin hâlihazırdan memnun olması ve hayata iyimser bakmasıdır. Ev ve aile ile ilgili yazılan 6 şiirden de şairin ev hayaliyle yaşadığını ve mutlu bir aile özlemi içinde bulunduğunu görmek mümkündür. Daha sonraki dönemde bu tema daha ağırlıklı işlenmiştir. Bu şiirlerden yola çıkarak Ziya Osman Saba’yı “bir ev ve aile şairi” olarak da tanımlamak mümkündür. Bu döneme ait olup da “Diğer Şiirleri” başlığı altında incelenen 4 şiirde; Atatürk’ün ölümü, tabiat, aşk ve tabiata sığınma temaları işlenmiştir. “Geçiş Dönemi Şiirleri” başlığı altında incelenen şiirlerde yer yer Ziya Osman Saba'nın şiir dünyasını yansıtan şiirler olsa da onun asıl şiir dünyasını yansıtan şiirler olgunluk döneminde yazılmıştır. Geçiş döneminde yazılan şiirlerin çoğunun hece vezni ile yazıldığı da görülen özelliklerdendir.

Olgunluk dönemi şiirlerinde şairin kendi kişiliğini bulduğunu ve olgun ürünler verdiği görülmektedir. Ziya Osman Saba'nın bu şiirleri onun gerçek şiir dünyasını yansıtmaktadır. 1943’te mutsuz evliliğine son veren ve bu yıl içinde yeni ve mutlu bir evlilik hazırlığı içinde bulunan Ziya Osman Saba, 1944’te evlenmiştir. Aile saadetine erişen ve bir yıl sonra da çocuk sahibi olan şair, yaşama daha iyimser bakmaya başlamıştır. Ayrıca mutlu bir yuva içinde hayatını devam ettiren 1950’de kalp krizi geçiren ve ölümün soğuk yüzüyle karşı karşıya kalan şair, artık eskisi gibi ölümü istememektedir. Ziya Osman Saba'nın hayatındaki bu değişmelere paralel olarak işlediği temaların da nitelik ve nicelik bakımından önceki dönemlere göre değiştiği görülmektedir. Aile saadetine erişen şair bu dönemde “ev ve aile ile ilgili 11 şiir yazmıştır. Bu şiirlerden şairin evine ve ailesine çok düşkün olduğunu görmek mümkündür. Bu dönemde hâlihazırdan genellikle memnun olan şair, geçmişe özlem temasını geçen döneme göre yarıdan daha aza, 5’e indirmiştir. Ziya Osman Saba, bu dönemde, daha önce pek işlemediği geçim sıkıntısı ve fakirlik temasına ağırlık vermiştir. Ömrü boyunca geçim sıkıntısı çekmiş ve çevresinde de aynı sıkıntıyı çeken birçok insan gören şair, bunları şiirlerine yansıtarak hem kendi hem de orta halli insanların geçim

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

mücadelelerini anlatmıştır. Yazdığı bu 11 şiirde hiçbir ideolojik yön bulunmamaktadır. Şair, insanların fakirliklerini ve geçim sıkıntılarını anlatırken bunları sosyal bir gerçek olarak sunmaktadır. Bu şiirlerden yola çıkarak Ziya Osman Saba'yı, "bir orta yurttaş şairi" olarak da tanımlamak mümkündür. Gerek yaşının gittikçe ilerlemesinden gerekse 1950'de kalp krizi geçirerek ölümle burun buruna gelmesinden dolayı şairin bu dönemde ölümle ilgili 17 şiir yazdığı anlaşılmaktadır. Yazılan bu şiirlerde, ölüm kaçınılmaz bir gerçek olarak ele alınmakla birlikte bir iki istisna şiir dışında yaşam, ölümden daha üstün tutulmuştur. Melânkolik Şiirler başlığı altında incelenen 6 şiirde, bir iki farklı şiir dışında, yaşı gittikçe ilerleyen ve ömrünün sonlarına yaklaştığını hisseden şairin hüzünlenmeleri ağır basmaktadır. Olgunluk döneminde ise sevgi temasının arttığı görülmektedir. 12 şiirde yaşam sevgisi ana tema olarak işlenmiştir. Yaşadığı mutlu bir yuva sayesinde ve geçirdiği kalp krizi nedeniyle şairin hayata sıkı sıkıya bağlandığını görmek mümkündür. Bu şiirlerde şair, hayata adeta aşk ve ihtirasla bağlanmıştır.

Diğer sevgi şiirlerinde; 2 tanesinde insan sevgisi, diğerlerinde ise; çocuk sevgisi, arkadaş sevgisi, İstanbul sevgisi, deniz sevgisi olmak üzere 7 sevgi şiiri bulunmaktadır. "Diğer Şiirleri" başlığı altında incelenen olgunluk dönemine ait 9 şiirde de birbirinden farklı temalar işlenmiştir. "Olgunluk Dönemi Şiirleri", "Geçen Zaman"daki bazı şiirler ile birlikte Nefes Almak'taki bütün şiirler ve dergi sayfalarında kalan birkaç şiirden oluşmaktadır. 1940'lardan sonra Orhan Veli ve arkadaşlarının etkisiyle serbest şiire yönelen şair, bu tarzı kendine has bir şekilde kullanmıştır. Olgunluk dönemi şiirlerinin çoğu serbest tarzda yazılmıştır. Sonuç olarak Ziya Osman Saba, Cumhuriyet döneminde 1927-1957 yılları arasında sade, açık ve yalın bir dille şiirler yazmış ve Ahmet Haşim, Necip Fazıl, Cahit Sıtkı, Orhan Veli gibi şairlerden etkilenmesine rağmen "kendi" kalmasını bilmiş, ayrıca işlediği temalarla da Behçet Necatigil'i etkilemiş bir şairdir.

KAYNAKÇA

- AKDENİZ, Safiye (2004). "Ziya Osman Saba'nın Nefes Almak Adlı Şiir Kitabında Eksilti (Ellipsis) Sanatının (Figür) Kullanımı", A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Erzurum.
- CONOĞLU, Salim (2009). Ziya Osman Saba'nın Yurdu:Ev, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/3 Spring.
- FEDAİ, Özlem (2009). Ziya Osman Saba ve Sabri Esat Siyavuşgil'in Şiirlerinde Aidiyet Duygusu ve Mekân Düşüncesi, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/8,1230-1250.
- KAPLAN, Mehmet (1980). Şiir Tahlilleri 2/Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet (1998). Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet (1998). Edebiyatımızın İçinden, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- MİYASOĞLU, Mustafa ve SABA, Ziya Osman (1999). Ankara: Akçağ Yayınları.
- NECATİGİL, Behçet (1983). Düzyazılar 2 Konuşmalar Konferanslar, İstanbul: Cem Yayınları.
- NECATİGİL, Behçet (2003). Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü / 229 Çağdaş Yazarımızın 770 Eseri, İstanbul: Varlık Yayınları.
- ÖNGER, Fahir (1970). Ziya Osman Saba Kendini Anlatıyor, Varlık Dergisi, Şubat Sayısı, s.10-1.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015*

- ÖNGER, Fahir (2004). “Ziya Osman Saba Sanatını Açıklıyor”, Ziya Osman Saba, Konuşanlar Bir Hüzünle Sesinde, (Der. Tahsin Yıldırım), İstanbul: Alkım Yayınevi.
- SABA, Ziya Osman (1961). Geçen Zaman, İstanbul: Varlık Yayınları.
- SABA, Ziya Osman (1962). Nefes Almak, İstanbul: Varlık Yayınları.
- SABA, Ziya Osman (1991). Bütün Şiirleri, Geçen Zaman / Nefes Almak, İstanbul: Varlık Yayınları.
- SABA, Ziya Osman (1991). Geçen Zaman/ Nefes Almak Bütün Şiirleri, İstanbul: Varlık Yayınları.
- SABA, Ziya Osman (1992). Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi, Değişen İstanbul, İstanbul: Varlık Yayınları.
- SABA, Ziya Osman (2003). Bıraktığım İstanbul Bütün Şiirleri, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- SABA, Ziya Osman (2003). Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- SABA, Ziya Osman (2004). Konuşanlar Bir Hüzünle Sesinde (Derleyen Tahsin Yıldırım), İstanbul: Alkım Yayınevi.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi (1969). Edebiyat Üzerine Makaleler, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- TARANCI, Cahit Sıtkı (2001). Ziya’ya Mektuplar, İstanbul: Varlık Yayınları.
- TARANCI, Cahit Sıtkı (2007). Ziya’ya Mektuplar, İstanbul: Can Yayınları.
- TDK (1948). Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü, İstanbul: TDK Yayınları.
- TEK, Zeynep (2013). Ziya Osman Saba’nın Şiirlerinin Kronotop Bağlamında İncelenmesi, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, P.2583-2604.
- TUNCER, Hüseyin (1998). Yedi Meşaleciler, İzmir: Akademi Kitabevi.
- UMRAN, Sedat (1997). Şiirde Metafizik Gerçek, İstanbul: Timaş Yayınları.
- UZUNAY, Fatma Çiğdem (2003). Ziya Osman Saba’nın Nefes Almak Adlı Şiir Kitabının Lügati, Adnan Menderes Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (Basılmamış Lisans tezi), Aydın.
- WELLEK, René & WARREN, Austin (2005). Edebiyat Teorisi (Çev. Ömer Faruk Huyugüzel), İzmir: Akademi Kitabevi.
- YARDIM, Mehmet Nuri (2004). Ziya Osman Saba Sevgisi (Ziya Osman’a Dair Yazılar), İstanbul: Nesil Yayınları.
- YAVUZ, Hilmi (1999). Yazın, Dil ve Sanat, İstanbul: Boyut Kitapları.
(VARLIK Dergisi, Ziya Osman Saba İle Bir Konuşma, Kasım, 1951).

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

AYTAN, N., BAŞDAŞ, M.V., Ziya Osman Saba’nın Sanat Hayatı ve Şiirleri Üzerine Genel Bir İnceleme, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/4 Winter 2015, p. 115-128, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7669>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

